

Građansko novinarstvo – šanse i izazovi za novinarsku profesiju

Aleksandra Krstić¹

Fakultet političkih nauka, Univerzitet u Beogradu

UDC 070.11 : 316.774 : 004.77

Rezime: *Cilj rada je da kroz istorijat razvoja građanskog novinarstva u svetu i Srbiji prikaže prednosti i nedostatke ove pojave, predstavi izazove sa kojima se suočavaju profesionalni novinari i uputi čitaoce na razmišljanje o šansama i izazovima koje građansko novinarstvo sa sobom nosi u demokratskim društvima koja se temelje na slobodi izražavanja. Pitanja regulacije, uređivačke odgovornosti i transparentnosti građanskog novinarstva predmet su najaktuelnijih debata među medijskim stručnjacima koji nude određena rešenja u vezi sa participacijom građana u jednoj javnoj profesiji kao što je novinarstvo. Čet servisi, forumi, blogovi, bilteni, e-pošta, video zapisi na mobilnim telefonima, društvene mreže, pa samim tim i građansko novinarstvo na internetu predstavljaju pravu tehnološku i, može se reći, ljudsku revoluciju savremenog doba. Na osnovu literature, praćenja onlajn sadržaja i intervjua sa profesionalnim i građanima novinarima, zaključuje se da građansko novinarstvo ne može da ugrozi profesionalno ukoliko se tretira kao participacija građana u prikupljanju, razmeni i distribuciji informacija od značaja za širu javnost.*

Ključne reči: *građansko novinarstvo, participativno novinarstvo, onlajn mediji, profesionalni novinari, uređivačka odgovornost, pravo na pristup informacijama*

U svetu sačinjenom od informacija, u 21. veku, moramo da se zapitamo šta bi se dogodilo da više nema vesti, da novinari nemaju o čemu da izveštavaju? Da li bi televizije prestale da prave informativni program i da li bi se štampani mediji ugasili? Jedan od mogućih odgovora na ova pitanja među prvima su leta 2009. godine pokušali da daju voditelji i urednici *BBC* televizije. Jedna od vesti u toku emitovanja tog informativnog TV programa glasila je: „Izvinite, ali danas nema vesti“. Ono što su na ovom video-snimku prezenteri *BBC*-ja pri-

---

¹ Kontakt sa autorkom: aleksandrass@yahoo.com.

kazali bila je tišina u studiju, bez slika i razgovora – dok su oni ćutali i gledali u kameru, u dnu ekrana je išao krol sa natpisom „No news“.

Iako je ovo gledaocima možda izgledalo kao još jedna od zanimljivosti na kraju redovnog informativnog programa britanskog javnog servisa, smisao uređivačkog poteza *BBC*-ja može se tumačiti mnogo dublje. Informacije su suština novinarskog posla, srž informisanja javnosti i jezgro iz kojeg se i elektronski i štampani mediji razvijaju otkad postoje. Međutim, u eri interneta i svih mogućnosti koje on pruža, činjenica je da su se sve informacije preselile onlajn, na *www* odnosno globalnu kompjutersku mrežu. Danas skoro da nema medija u svetu koji, pored svog klasičnog oblika (novine, radio, TV) nema i svoju internet prezentaciju sa multimedijalnim sadržajima. Takođe, danas skoro da nema medijske kuće koja ne dopušta građanima da učestvuju u razmeni mišljenja i stavova o aktuelnim događajima, pa i samom kreiranju vesti. U porastu je i broj veb sajtova čiji se sadržaj sastoji isključivo od tekstova, video-snimaka ili fotografija koje su napisali/snimili/slikali „obični“ građani. Ta rasprostranjena pojava da građani aktivno učestvuju u prikupljanju i plasiranju informacija u štampanim i elektronskim medijima, i posebno na internetu, najšire se naziva građanskim novinarstvom. Priroda ovog fenomena, koji je danas već postao svakodnevna praksa ne samo velikih svetskih medijskih kuća, već gotovo svih onlajn medija, zaslužuje posebnu pažnju i dublje istraživanje.

Zato bi odgovor na pitanje sa početka ovog teksta možda mogao da glasi: ako bi se ikada dogodilo da više nema vesti i da novinari nemaju o čemu da izveštavaju, imaće građani. Oni su nepresušni izvor informacija iz stvarnog života i sveta u kojem živimo, a sredstvo putem kojeg to već danas mogu da dokažu je internet.

Građansko novinarstvo, koje se pojavljuje i pod terminima „javno“, „participativno“, „demokratsko“ ili „ulično novinarstvo“, jeste koncept u kojem građani i medijska publika igraju aktivnu ulogu u procesu prikupljanja, izveštavanja, analize i širenja vesti i informacija (Bowman, Willis, 2003). Cilj participativne uloge građana je da obezbedi nezavisne, pouzdane, tačne i relevantne informacije koje su osnov svakog demokratskog društva. Građani koji učestvuju u tom procesu žele da istraže neki događaj ili da pruže informaciju sa lica mesta nekog događaja, i to onu informaciju koju bi veliki mediji možda i prevideli.

Građansko novinarstvo nastalo je kao odgovor na krizu javnog komuniciranja. Savremena praksa političke komunikacije, kakvu su usvojili mediji, umanjuje znanje građana o javnim poslovima, obeshrabruje njihov politički angažman, izaziva njihovo nepoverenje u vladu i političke institucije, tako da

loše utiče na nivo vođenja političkog života. Ako se uzme u obzir da je učešće dobro informisanih građana ključno za funkcionisanje demokratije, sasvim je jasan razlog nastanka građanskog novinarstva (Grbeša, 2005).

Glavna ideja građanskog novinarstva je da ljudi koji nemaju profesionalno novinarsko iskustvo, a koriste sredstva modernih tehnologija, pre svega internet, mogu da stvaraju sopstvene tekstove, ili da komentarišu pisanje medija, dodajući im novo značenje. Na primer, svako može da napiše tekst na svom blogu ili internet forumu. Takođe, svako može da proveriti informacije iz nekog novinskog članka i dovede u pitanje njihovu tačnost, pišući o tome na internetu. Svaki građanin ima mogućnost i da snimi neku fotografiju ili video-zapis određenih događaja, ljudi i situacija koji zavređuju da budu vesti, i da se takvi snimci postave na jedan od najpopularnijih veb sajtova, www.youtube.com.

Svaki od ovih primera učešća građana u kreiranju vesti na internetu može se okarakterisati kao „novinarski čin“, naročito zbog široke upotrebe, sada već dovoljno usavršenih, tehnologija za snimanje aktuelnih događaja – od digitalnih fotoaparata do video-telefona. Upravo ta tehnologija omogućuje svakom građaninu da sam napravi vest i distribuira je globalno, uz pomoć interneta, što je nekada bilo isključivo pravo i mogućnost profesionalnih novinara i medijskih kuća.

Od kada je internet ušao u svakodnevnu i rasprostranjenu upotrebu sredinom devedesetih godina 20. veka, odigrao je veliku ulogu u plasiranju vesti publici u celom svetu. Umesto da čitaju dnevne novine ili gledaju informativni program na televizijama, većina građana se danas informiše iz najrazličitijih izvora sa brojnih veb sajtova koji neguju osnovne novinarske forme. Veb sajtovi koji najčešće pružaju mogućnost razmene mišljenja ili komentara, i to u obliku „blogova“, koje piše jedna osoba, postali su izuzetno popularni. Ipak, takvi „blogovi“ imaju izvesna ograničenja zato što to nisu pravi novinarski izveštaji, već više interpretacije postojećih izveštaja o događajima, u kojima dominiraju subjektivnost, predrasude ili politička pripadnost. Nova forma internet ili onlajn novinarstva, nazvana građansko novinarstvo, uzima sve više maha među ovima koji žele da nauče kako da izveštavaju o ljudima i aktuelnim događajima u celom svetu.

Jedan od glavnih postulata građanskog novinarstva je da profesionalni reporteri, novinari i producenti nemaju ekskluzivno pravo na izveštavanje o određenoj temi. Sada se pretpostavlja da publika poseduje više znanja od novinara koji se bavi određenom temom. Razlozi postojanja građanskog novinarstva uglavnom se nalaze u mišljenjima onih koji zastupaju ideju ovog fenomena – da

ono postoji zbog ličnih razloga osobe koja želi da nauči kako da piše u novinarskoj formi da bi to objavila na internetu. Ipak, postoji jedna zajednička nit koja povezuje sve ove razloge, a to je nezadovoljstvo medijima koji su se poslednjih godina otuđili od običnih građana. Douglas Makgil, autor svetski poznatog priručnika za građansko novinarstvo, smatra da su mediji postali reklamne i propagandne mašine koje ili promovišu određene komercijalne proizvode, ili distribuiraju vešte političke poruke koje manipulišu građanima kako bi im se oni slepo pokoravali (McGill, 2007). Zajednički cilj građanskog novinarstva je da ponovo osvoji novinarstvo kao istinsku demokratsku praksu i zbog toga se direktno odnosi i služi stvarnim životima i interesima građana.

Zbog toga što se razvija dislocirano, odnosno bez postojanja središnje instance koja bi kontrolisala razmenu informacija, novinarstvo putem interneta stavlja veći naglasak na objavljivanje informacija nego na njihovo filtriranje. To znači da svako može da objavi tekst, fotografiju ili video-zapis, a od njihove zanimljivosti zavisi da li će izazvati pažnju. Za razliku od tradicionalnih medija, u kojima se proces filtriranja odvija hijerarhijski, a pre objavljivanja informacija prolazi procenu, na internetu je svaka objavljena informacija vidljiva svima, a do filtriranja dolazi putem samoregulativnih mehanizama samog interneta.

Koreni građanskog novinarstva, prema nekim autorima, sežu u period osnivanja Sjedinjenih Država u 18. veku, kada su Tomas Pejn i anonimni autori „Federalističkih spisa“ postali poznati štampanjem svojih ličnih tekstova. Kasniji razvoj poštanskog sistema, zajedno sa telegrafom i telefonom, doprineli su da ljudi šire vesti na mnogo širim područjima (Gilmor, 2004). U modernom dobu, video snimak atentata na predsednika SAD Džona F. Kenedija šezdesetih godina potiče od građana koji su snimili ovu scenu. Takođe, razvoj radija i kasnije kablovske televizije doprineo je da građani iznesu svoje mišljenje pred širom publikom. U novinama su postojale, a i danas postoje, rubrike pod nazivom „Pisma uredniku“.

Još pre 16 godina, kada internet nije bio tako razvijen kao danas i kada je građansko novinarstvo postojalo samo u naznakama, Nikolas Negropont je, te 1995. godine u svojoj knjizi „*Being Digital*“ predvideo da će svet onlajn novinarstva dati čitaocima mogućnost da, putem unapred zadatih kriterijuma, sami biraju teme vesti koje ih zanimaju, pri čemu je autor ove knjige taj fenomen nazvao „*daily me*“ – „svakodnevni ja“ (Negroponte, 1995). Iako je u početku ideja čitateljske preliminarne selekcije vesti zabrinjavala medijske profesionalce, Negroponteova vizija se ostvarila. Danas neki od medijskih giganata, kao što

je CNN, nude čitaocima i posetiocima svog sajta mogućnost personalizacije početnih stranica svojih veb portala.

Sa usponom svetske internet mreže tokom devedesetih godina, svako je mogao da napravi svoju internet stranicu na kojoj je mogao da deli mišljenje i stavove sa celim svetom. Do 2001. godine, najraniji veb blogovi bili su usmereni uglavnom na reagovanja na aktuelne vesti i pisala ih je i čitala većinom publika koja je imala osnovna tehnička znanja o internetu i kompjuterima. Međutim, 11. septembra 2001. godine, mnogi građani bili su svedoci terorističkih napada na Njujork, a njihove priče, slike i video-snimci postali su veoma važan deo izveštavanja o događajima iz tog perioda. Tri godine kasnije, 2004. godine, kada je razorni zemljotres izazvao ogromne i smrtonosne cunami talase u Indoneziji, slike i snimci, pa i lična svedočenja velikog broja ljudi koji su bili na licu mesta emitovani su širom celog sveta.

Na ideji građanskog novinarstva razvijen je koncept internet novina *OhmyNews*, autora Južnokorejca Oh Yeon-Hoa. Na ovom sajtu objavljuju se tekstovi građana novinara, koje pokreće moto ovog portala, a glasi „svaki građanin je reporter“. Ove internet novine pokrenute su zbog dugogodišnjeg nezadovoljstva tradicionalnom štampom i sve veće želje građana da izraze svoja mišljenja i prenesu svoja saznanja. Od kada je *OhmyNews* osnovan 2000. godine, on je danas izrastao u portal sa skoro milion čitalaca dnevno i 26.000 registrovanih građana reportera koji tu objavljuju svoje tekstove i slike. Autor objavljenog teksta se u sklopu ovog portala tretira kao honorarni saradnik, a činjenice iz svih tekstova pre objavljivanja proveravaju zaposleni *OhmyNews*-a. Za ovaj portal danas piše najširi spektar ljudi, od učenika osnovne škole, preko domaćica, do profesionalnih novinara.

Pojava interneta je putem svoje praktičnosti i velike dostupnosti omogućila lakše i besplatno dolaženje do informacija, a svojim razvojem dovela je do pojave prvih građana novinara, odnosno blogera. (Blogeri su ljudi koji pišu blogove. Blogovi su internet dnevници koji mogu biti ličnog karaktera u kojima se opisuju svakodnevne aktivnosti autora, ili mogu da budu dnevници pojedinih manifestacija, ili tematski blogovi koje pišu i vode pojedinci, npr. filmske kritike, recenzije kompjuterskih programa itd, prim. aut.) Blogeri i njihovi blogovi postali su neverovatno popularni zahvaljujući sve manjem interesu za masovne medije, što je karakterističan slučaj u Sjedinjenim Američkim Državama, čija se publika okrenula uglavnom kablovskim kanalima, dok je gledanost nacionalnih TV mreža i čitanost štampanih medija u znatnom padu.

Najnoviji trend u participativnom novinarstvu je pojava tzv. hiperlokalnog novinarstva, u kojem na veb portalima lokalno stanovništvo izveštava o događajima u zajednici, koje konvencionalni mediji (posebno nacionalne novine i televizije) najčešće ignorišu ili im ne posvećuju dovoljno pažnje. Lokalne medijske inicijative na taj način stižu veliki broj čitalaca koji istovremeno funkcionišu i kao „oči i uši“ određenog medija, umesto da svoju sliku sveta grade isključivo putem filtriranog gledišta rezervisanog za usku grupu novinara i urednika.

Ipak, sam termin *građansko novinarstvo* prate određene nedoumice i kontroverze. Mnogi profesionalni novinari veruju da samo obučeni i školovani novinari mogu da razumeju strogost i etiku u novinarskom izveštavanju. Sa druge strane, postoje i oni medijski poslenici koji sami praktikuju ono što se naziva građanskim novinarstvom, i to kroz pisanje sopstvenih blogova ili komentara, van ograda i hijerarhije tradicionalnog novinarstva. Termini *građansko novinarstvo* i *građanski novinar* nisu naročito popularni među tradicionalnim novinarama ili čak među ljudima koji se bave građanskim novinarstvom zbog nepreciznih definicija samog termina. Postavljaju se mnoga pitanja u tom pravcu, a najčešće pitanje je: Zar nisu i profesionalni novinari takođe građani? Neki veb sajtovi odlučuju da radije koriste termin „*nefiltrirano*“ za tekstove građana novinara. Mnogi mediji danas predlažu i alternativna rešenja za naziv građanskog novinarstva, kao što su termini: masovno novinarstvo (*grassroots journalism*), umreženo novinarstvo (*networked journalism*), novinarstvo sa otvorenim izvorom (*open source journalism*), građanski mediji (*citizen media*), participativno novinarstvo (*participatory media*), itd.

Maks Kalehof, izvršni direktor *Nielsen BuzzMetrics*-a, napisao je komentar na svom blogu o promeni termina građansko novinarstvo u termin umreženo novinarstvo: „Zašto da novinarstvo ne zovemo jednostavno novinarstvom – rečju koju mogu da razumeju i građani, i amateri, i mreže, i distributeri i profesionalci? Novinarstvo može da praktikuje bilo ko, bilo kada, na bilo koji način. Čak i ne morate da budete građanin ili profesionalac – možete da budete i stranac, ili čak i vanzemaljac. Ali, ipak se slažem sa generalnim zaključkom: novinarstvo nije neki ekskluzivni klub u kojem je članstvo ograničeno.“ (Kalehof, 2006).

Građani novinari su „ljudi koji su se nekada svrstavali pod naziv publika i nalazili se na kraju jednosmernog medijskog sistema i tretirali se samo kao primaoci poruka“ (Rosen, 2006). Sada oni, putem novih medija i novih tehnologija, imaju mogućnost da se uključe i aktivno učestvuju u kreiranju, prikupljanju, analiziranju i širenju informacija iz stvarnog sveta. Tehnološko usavrša-

vanje i sve veća upotreba mobilnih telefona dovela je do razvoja potencijala ovih uređaja da transformišu ne samo ideju izveštavanja, već i da je smeste u ruke publike. Mobilna telefonija omogućuje relativno jeftin pristup svim građanima. To su čitaoci, gledaoci, slušaoci ili individue koji na objavljivanje masovnih medija reaguju „feedbackom“, tj. povratnom spregom zato što su podstaknuti određenom temom ili načinom na koji je ona obrađena. Ipak, neki autori navode određena prava koja važe i za profesionalne novinare i za građane novinare, prava koja su međusobno povezana, ali koja mogu da budu u međusobnom sukobu kada je reč o informisanju javnosti (Hiebert, Gibbons, 2000). To su:

1. pravo da znaju,
2. pravo na zaštitu sopstvenog ugleda,
3. pravo na privatnost,
4. pravo na pristup informacijama,
5. pravo na pošteno suđenje,
6. pravo na zaštitu izvora informisanja,
7. pravo na zaštitu intelektualne svojine i
8. pravo na slobodnu trgovinu i izbor pri kupovini.

Popularnost i značaj građanskog novinarstva među prvima je prepoznao i *BBC*, koji danas u svetu važi kao primer nepristrasnog novinarstva. Građani reporteri dobili su svoje mesto na veb sajtu ove britanske medijske kuće u javljanju vesti o cunamiju Katrina krajem 2006. godine, kao i nakon terorističkog napada u londonskom metrou. Veliki svetski mediji su najpre objavili slike i video-zapise koji su građani slali mobilnim telefonima, a profesionalni novinari su tek kasnije došli na mesto nesreće. Sve je više internet stranica koje kreiraju sami građani i koje služe kao izvor informacija i korisnih fotografija profesionalnim novinarima i fotoreporterima. Takva veb strana je i *Flickr*, službena stranica u okviru *Yahoo.com-a*, koja je skoro pet godina najvažnija stranica za novinare fotoreportere.

Građani novinari su često aktivni u određenim pokretima, lokalnim inicijativama ili nevladinim udruženjima, pa i političkim strankama, i to je navelo neke teoretičare, a posebno kolumniste velikih svetskih medija, da pokrenu pitanje objektivnosti participativnog novinarstva. Takvo participativno novinarstvo, kažu zagovornici ovakvog mišljenja, „zapravo samo generiše upravo problem koji želi da izbegne, tako što prestaje da bude poligon za mnogostrukost perspektiva i postaje „portparol“ određenog, unapred definisanog stava ili pozicije“ (Lemann, 2006).

Činjenica je da milioni ljudi koji objavljuju svoje tekstove na internetu nikome i ničim ne odgovaraju za tačnost podataka objavljenih u njima. Od miliona blogova, forumskih diskusija, komentara itd., većina tekstova koji se na internetu pročitaju mogu da se okarakterišu kao „informativna buka“ ili „zagađenje“ zbog svoje krajnje irelevantnosti i opterećenosti dezinformacijama. Upravo su blogovi, kao veoma popularan način objavljivanja tekstova, prepoznatljivi po činjenici da je sama informacija potisnuta u drugi plan pred tehnološkim fenomenom, odnosno mogućnošću da veb dnevnik vodi svako, potpuno besplatno i bez ikakvog poznavanja veb dizajna i programiranja.

Školovani novinari obično slede etičko pravilo objektivnosti, koje podrazumeva da pored nastojanja da se iznose samo činjenice, takođe treba da se trude da ostanu lično neutralni prema temi o kojoj pišu. Građani novinari, koji bi trebalo da budu fer u svom izveštavanju i da iznose samo činjenice, često nisu neutralni po pitanju tema o kojima pišu. Oni veruju da je najbolje novinarstvo ono koje je u formi dostupnoj svima, koje predstavlja vesti i teme iz javnosti, a prema činjenicama i izvorima detaljno objašnjava određeno stanovište i u isto vreme nudi ideje, mišljenja i perspektive koje se razlikuju od onog ko piše.

Internet se tako, sa godinama svog ubrzanog razvoja, pokazao da je često imun na cenzuru. Endrju Bojd u svom *Novinarstvu u elektronskim medijima* s pravom govori o tome da kada bi bilo ko probao da zatvori samo jedan sporan sajt, istog trenutka će se to razglasiti na mnoštvo drugih sajtova širom sveta (Bojd, 2002). Zbog toga se prirodno nameće pitanje da li će pojava i širenje participativnog novinarstva u svetu potisnuti ili gotovo istisnuti one koji se profesionalno bave ovim poslom. Iz današnje perspektive, kada je građansko novinarstvo toliko razvijeno i kada se u svetu vode velike debate o prednostima i nedostacima ove pojave, čini se da ipak neće, jer postoje brojni primeri koji to i potvrđuju. Recimo, blogovi koji su vođeni tokom američke invazije u Iraku i koji su privukli najveću pažnju čitalaca bili su upravo blogovi koje su pisali profesionalni novinari, a kojima je internet pružio priliku da na neformalniji način objavljuju aktuelne izveštaje s terena. To nije participativno novinarstvo u klasičnom smislu, ali predstavlja primer mešanja žanrova i širenja vesti nekonvencionalnim putem.

U građanskom novinarstvu, onlajn publika ne samo da ima mogućnost preliminarne odabira vesti, već joj je na raspolaganju stoji i sve moćnija tehnologija i sve jednostavniji programi za korišćenje. Na taj način se publika pretvara u aktivnog učesnika u procesu medijske komunikacije. Zbog toga su tradicionalni mediji sve manje privilegovani da odlučuju o tome šta jeste a šta nije vest. Ovaj

tip novinarstva predstavlja pokušaj povratka fokusa pažnje javnosti na ono što se zaista tiče javnosti, publike, običnih građana i njihovih života. (Fouhy, 1996).

Prema Robertu Huesci, profesoru komunikologije na Univerzitetu u San Antoniju, SAD, „participativno novinarstvo povlači za sobom preobražaj u ‘novinare’ i ‘dopisnike’ građana koje mediji (bilo nacionalni, bilo lokalni) obično zaobilaze ili pogrešno prikazuju, kao što su žene sa niskim primanjima, pripadnici manjina i mladi. To su one demografske grupe ili pripadnici određenih životnih stilova koji nisu privlačni oglašivačima, pa zbog toga nisu zanimljivi ni medijima.“ (Huesca, 1994). Za razliku od tradicionalnih medija koji funkcionišu kao hijerarhijske organizacije utemeljene na komercijalnim načelima, participativno novinarstvo razvija umrežene zajednice koje umesto profitabilnosti u prvi plan stavljaju dijalog, saradnju i ravnopravnost učesnika.

Građansko novinarstvo se definiše i kao „idejno dobro zamišljeno jer omogućuje različita gledišta i mišljenja.“ (Collins, 2008). Građani koji rade kao novinari amateri, korišćenjem novih tehnologija, posebno interneta, pružaju profesionalnim novinarima dodatne izvore informacija u pisanom, video ili audio obliku. Ali na koji način je građansko novinarstvo povezano sa profesionalnim novinarstvom u smislu odgovornosti? Da li na internet portalima ili blogovima postoje urednici koji selektuju vesti i informacije u skladu sa novinarskom etikom i osnovnim principima novinarstva? O ovim pitanjima uređivačke odgovornosti se danas vodi velika debata koja je još 2009. godine bila jedna od važnijih tema u okviru Saveta Evrope na evropskoj konferenciji ministara zaduženih za medije i nove komunikacione servise u Reykjaviku na Islandu. Karol Jakubovič uzima u obzir „tvrde“ i „meke“ kriterijume koji definišu medijsku organizaciju ili sadržaje-slične-medijima (media-like-content), tako što smatra da „tvrdi“ kriterijumi (npr. tehnologija za diseminaciju, periodična diseminacija, stalno zaposleni novinari) manje određuju medije i sadržaje-slične-medijima od „mekih“ kriterijuma, kojima pripadaju svrha, uređivačka politika i odgovornost i svest o normativnim, etičkim i profesionalnim standardima (Jakubowicz, 2009). U tom smislu, uređivačka politika ima različite oblike u tradicionalnim medijima i sadržajima-sličnim-medijima, ali sigurno je da danas vodeći svetski mediji u svojim onlajn sadržajima (posebno u odeljcima posvećenim komentarima publike) filtriraju komentare čitalaca, gledalaca, slušalaca na osnovu brojnih kriterijuma tako da umanjuju mogućnost da neki komentar dopre do šireg auditorijuma. Ovakva pravila, između ostalih, postavljaju mediji kao što su *Reuters*, *RTV B92*, *BBC World Service* i mnoge druge medijske kuće.

Građansko novinarstvo omogućuje i veću ličnu slobodu autora, zato što on nije pod pritiskom autoriteta koji mu nameće određene teme i daje kratke vremenske rokove. U svetu, pa i u Srbiji, sve je više primera građanskog novinarstva u najčitanim i najprodavanijim dnevnim novinama ili na TV kanalima, koji objavljuju natpis u novinama ili krol na TV ekranima, koji najčešće glasi: „Postanite čitalac reporter“ ili „Budite gledalac reporter“. Publika na taj način može da učestvuje u pružanju korisnih informacija velikim medijima, kao i u predlaganju tema, kritikovanju objavljenih tekstova ili priloga, ali i u reagovanju na određene izjave zvaničnika na teme koje se njih direktno tiču.

Kada je reč o slobodi u novinarskom poslu, glavnu razliku između tradicionalnog i građanskog novinarstva u svojim tekstovima jasno pravi i Klajd Bentley, profesor na fakultetu za novinarstvo Univerziteta u Misuriju. On smatra da profesionalni novinari odlaze na teren da otkrivaju stvari koje ih ne zanimaju previše i to shvataju samo kao zadatak, dok građani novinari nemaju obavezu obavljanja nekog određenog zadatka (zato što ne žele da budu novinari), već imaju cilj da sa ostalom publikom podele sopstvena iskustva ili mišljenja o određenoj temi (Bentley, 2007). Građani novinari mogu da doprinesu da se određena tema produbi ili proširi i dobije na većem značaju, ukoliko se tiče šire društvene zajednice ili ima veliki uticaj na neku manju društvenu grupu.

Građansko novinarstvo izazvalo je veliki broj rasprava i uzburkalo shvatanje tradicionalnog, tj. profesionalnog novinarstva. Pored sve više zagovornika ovog trenda, postoji i sve više onih koji se tome protive. Najveći kritičari su najčešće profesionalni novinari, odnosno osobe koje imaju fakultetsku diplomu novinarstva ili su se negde drugde stručno usavršavali za ovaj posao, tako da na osnovu svog znanja i veštine imaju detaljan uvid u profesiju i mogu korektno da ispunjavaju svoje novinarske zadatke. Marijana Grbeša aktuelizuje pojavu građanskog novinarstva koje, po njenom mišljenju, nameće nova pitanja kompetentnosti za obavljanje novinarskog posla, kao i za kriterijume na osnovu kojih se određuje šta je kompetentno za objavljivanje, a šta nije, kao i to ko je kompetentan da piše kao novinar, a ko ne. Grbeša uzima u obzir i da je učešće dobro informisanih građana ključ za funkcionisanje demokratije, i zbog toga zaključuje da je onda sasvim jasan razlog nastanka građanskog novinarstva (Grbeša, 2005).

Činjenica da građani novinari mogu da igraju aktivnu ulogu u zajednicama o kojima pišu izazvala je brojne kritike tradicionalnih medijskih kuća, kao što je *The New York Times*. Ova kuća je optužila zagovornike građanskog novinarstva da zaboravljaju i zanemaruju tradicionalni cilj novinarstva, a to je objek-

tivnost. Mnogi profesionalni novinari danas posmatraju pojavu građanskog novinarstva sa velikom dozom skepticizma, verujući da samo školovani i učeni novinari mogu da razumeju tačnost i etiku u novinskom izveštavanju.

Neki medijski stručnjaci naglašavaju određene slabosti građanskog novinarstva i podvode ih pod „tri smrtonosna E“, upućujući na termine etike, ekonomije i epistemologije. Drugi medijski profesionalci redovno istražuju postojeće i nove veb sajtove građanskog novinarstva i navode da većini njih nedostaju kvalitet i sadržaj, kao i urednička intervencija (Grubisich, 2005). Dejvid Sajmon, nekadašnji reporter *Baltimor Sun*-a i producent popularne serije „*The Wire*“, kritikuje koncept građanskog novinarstva, tvrdeći da neplaćeni blogeri koji pišu iz hobija ne mogu da zamene školovane, profesionalne novinare.

Jedan od glavnih zagovornika građanskog novinarstva je Den Gilmor, nekadašnji kolumnista *San Jose Mercury News*-a koji je osnovao Centar za građanske medije kako bi pomogao promociju i širenje ove vrste novinarstva. Takođe, televizijska mreža na francuskom jeziku pod nazivom *Canadian Broadcasting Corporation* već godinama emituje nedeljni program „5 sur 5“, koji promovise građansko novinarstvo i učešće građana u kreiranju i plasiranju vesti i informacija. U ovom programu građani postavljaju pitanja o najrazličitijim temama i onda zajedno sa profesionalnim novinarima odlaze da intervjuišu stručnjake i osobe koje su najkompetentnije da odgovore na njihova pitanja. Džej Rosen profesor novinarstva na Univerzitetu Njujork, bio je jedan od prvih koji su podržali i promovisali javno, odnosno građansko novinarstvo. Od 1993. do 1997. godine bio je direktor „Projekta o javnom životu i štampi“, a danas vodi veb blog pod nazivom *PressThink*.

Kada tradicionalni medij odluči da napravi priču, urednik obično dodeli tu priču jednom reporteru, zatim reporter obavlja svoj zadatak i vraća se sa pričom koja se nakon toga uređuje i štampa ili objavljuje. U slučaju građanskog novinarstva, blogger ili posmatrač može da vidi da se dešava nešto važno što zavređuje da bude vest i da upravo taj aspekt događaja izbacila u prvi plan na svom blogu ili nekom internet forumu. Što više ljudi otkrije, inače nepoznate, činjenice, priča može da se razvije i dobije sasvim drugo značenje i drugačije efekte od onih koje je novinar u svom tekstu izneo. Neki stariji i noviji primeri građanskog novinarstva govore u prilog značaja ovog koncepta u vezi sa političkim i ekonomskim posledicama koje su neke države i njihovi zvaničnici pretrpeli i u tom smislu poslužili razvoju demokratije, većoj odgovornosti funkcionera i čak bili pokretači revolucija. Na primer, Trent Lot je dao ostavku na mesto predsednika američkog Senata u decembru 2002. godine nakon što je u javnost preko

blogova izneta činjenica da je uputio opaske na osnovu rasne diskriminacije. Zatim, blogeri su pomogli da se diskredituju dokumenta u vezi sa nacionalnom gardom tadašnjeg predsednika Buša, koja su korišćena u jednoj epizodi emisije „60 minuta“. Vael Ganim je putem Fejsbuka pokrenuo revoluciju u Egiptu i uspeo da podigne masu koja je imala presudnu ulogu u mobilizaciji opozicije u toj zemlji, što je kasnije dovelo do toga da Hosni Mubarak ode sa vlasti.

U okviru velikog broja internet sajtova posvećenih razvoju građanskog novinarstva, sve su pristunije i internetske zajednice ljudi sličnih interesa. Takve veb stranice se popularno zovu „e-pinions“ i na njima mogu da se pročitaju recenzije velikog broja proizvoda koje su napisali obični ljudi. Ipak, da bi se bolje shvatio dalji razvoj ovog fenomena, trebalo bi dublje da se analizira ono što zapravo rade ovi „ljudi iz budućnosti“, kako ih naziva teoretičar Vots Voker, odnosno ljudi koji prihvataju i koriste najnovije tehnologije (Wacker, 2004).

Na nivou Evropske unije, u decembru 2007. godine usvojena je Direktiva o audiovizuelnim medijskim uslugama. U Srbiji, Zakon o javnom informisanju definiše internet kao javno glasilo, uz ostale tzv. „tradicionalne medije“. Ipak, nemoguće je na svaki internet portal primeniti sva pravila koja se odnose na javna glasila – od impresuma do postojanja glavnog i odgovornog urednika, posebno ako je portal registrovan na nekoj međunarodnoj adresi (.com, .net i slično). Takođe, mora se uzeti u obzir da je i u svetu i kod nas u ekspanziji građansko novinarstvo, u kojem građani igraju aktivnu ulogu u sakupljanju, širenju i analizi informacija.

U Srbiji se ekspanzija građanskog novinarstva desila kada je eksplodiralo skladište municije u Paraćinu, jer su onlajn mediji mnogo pre tradicionalnih objavili prve slike i video snimke. Vrhunac participacije građana u aktuelnim događajima desio se za vreme nemira povodom jednostranog proglašenja nezavisnosti Kosova, kada su amaterski snimci događaja snimljeni mobilnim telefonima stavljeni na veb portale i obišli ceo svet.

Informativni segment je istovremeno najposećeniji deo *B92* portala, najslabije medijske strukture na srpskom govornom području svetske mreže, a koja obuhvata strane posvećene radijskom i televizijskom programu matične kuće, transkripte najgledanijih, odnosno najslušanijih emisija, segmente posvećene kulturi, sportu, muzici. Posetiocima sajta je u svakom segmentu na raspolaganju prostor za komentar vesti ili drugih sadržaja, kroz blogove i forume. Kada je 17. februara 2008. godine jednostrano proglašena nezavisnost Kosova, te večeri i narednih dana internet sajt *RTV B92* zabeležio je preko 350.000 jedinstvenih poseta, sa oko dva miliona otvorenih strana. Prema izjavi Veljka Popovića,

tadašnjeg urednika info sekcije *B92.net* za dnevni list *Danas* (objavljenoj 7. 3. 2008), to je apsolutni rekord u istoriji ovdašnjeg interneta. Time je ujedno i oboren rekord koji je ovaj portal postavio samo nekoliko nedelja ranije, na dan prvog kruga predsedničkih izbora, kada je sajt *B92* posetilo 206.285 ljudi. Ipak, i ovaj rekord posećenosti oboren je nedavno, kada je 26. 5. 2011. u Srbiji uhapšen Ratko Mladić. Na informacije *B92* su se pozivali i najvažniji svetski mediji, a otvoreno je čak tri i po miliona strana sajta *B92.net*. I na drugim domaćim veb sajtovima ima bezbroj primera građanskog novinarstva. Jedan od njih je www.creemagnet.com, odnosno *Mreža kreativnih ljudi*, koju čini oko 12.000 članova koji pišu za ovaj sajt i koji moraju da poštuju pravila o pisanju i objavljivanju tekstova.

Zbog obilja informacija koje se svakodnevno plasiraju na internetu, neophodno je zakonski regulisati njihovu verodostojnost, ali i uvredljive sadržaje, kao što je govor mržnje, koji je različito regulisan od zemlje do zemlje. Skoro svaka država u svetu ima neki zakon koji se odnosi na internet. S obzirom na to da je internet dostupan sa bilo koje tačke na planeti, postavlja se pitanje nadležnosti država, posebno kada je u pitanju nedozvoljeni sadržaj. Tako je govor mržnje regulisan Krivičnim zakonom u Nemačkoj i primenjuje se i na internet, dok je u Americi isto takvo izražavanje potpuno slobodno. „Ono što Srbiju čeka jeste usaglašavanje propisa sa standardima Saveta Evrope i Evropske unije vezane za nove medije. I to je posao kojem treba što pre vrlo ozbiljno pristupiti“ (deo izjave Jelene Sućurlije, tadašnje pomoćnice ministarke za telekomunikacije i informaciono društvo, na Konferenciji o regulisanju slobode izražavanja na internetu, koja je održana na Fakultetu političkih nauka 8. 9. 2008. godine, prim.aut.).

Jedna od poznatijih medijskih kuća u Srbiji, *Frankfurtske vesti*, ima veoma popularan i dosta posećen veb sajt pod nazivom *Vesti-online*, pogotovo zato što se ciljna grupa ovog medija kojem su tekstovi namenjeni upravo ljudi iz Srbije koji žive u dijaspori. Prema rečima Ane Ninkov, urednice informativnog sajta *Vesti-online*, internet je najbolje sredstvo putem kojeg svi čitaoci ovih novina i njihove onlajn verzije mogu da izraze svoje mišljenje i učestvuju u predlaganju tema, pa čak i njihovoj obradi. Ipak, postoje pravila koje je ova medijska kuća ustanovila i kojih moraju da se pridržavaju svi koji pišu, bilo da su samo čitaoci komentatori ili građani novinari. „Imam obavezu da komentare neregistrovanih korisnika pročitam i ako su u skladu sa pravilima za postavljanje na sajt, ja ih odobravam“, kaže Ana Ninkov, urednica informativnog sajta *Vesti-online* (intervju sa Anom Ninkov obavljen je isključivo za potrebe ovog teksta, prim. aut.).

Uredništvo ovog portala predvidelo je čak 22 pravila objavljivanja tekstova na internetu, među kojima su i sledeća:

1. svi komentari i poruke objavljeni na veb portalu su privatno mišljenje autora i komentatora i ne predstavljaju stavove vlasnika veb portala, njegove administracije i redakcije *Vesti-online*;

2. Vlasnik *Vesti-online* i redakcija ne odgovaraju za tačnost, potpunost i istinitost sadržine postavljenih poruka i komentara, niti stavova iznetih u njima;

3. korišćenjem ovog veb portala korisnici se obavezuju da neće postavljati poruke ili komentare koji sadrže uvrede, pretnje, psovke, pornografiju, vulgarne izraze, klevete, pozive na nasilje, izražavanje nacionalne netrpeljivosti, nazivanje pripadnika drugih nacionalnosti pogrđnim imenima, svi oblici nacionalne, rasne, verske, seksualne, rodne i bilo kakve druge mržnje i/ili netolerancije su zabranjeni;

4. banovanje (sankcionisanje) korisnika može da bude u trajanju od 1, 7, 30 dana ili trajno, otvaranje novog naloga korisnika koji je privremeno ili trajno sankcionisan nije dozvoljeno i neće biti tolerisano;

5. informacija iz privatnog života, odnosno lični pisani zapis (pismo, dnevnik, zabeleška, digitalni zapis i slično), zapis lika (fotografski, crtani, filmski, video, digitalni i slično) i zapis glasa (magnetofonski, gramofonski, digitalni i slično) – ne može se objaviti bez pristanka lica čijeg se privatnog života informacija tiče, odnosno lica čije reči, lik odnosno glas sadrži, ako se pri objavljivanju može zaključiti koje je to lice.

Urednik jednog od prvih onlajn magazina u Srbiji *Nova Barselona* i urednik jednog od danas najposećenijih veb portala u Srbiji, *Istinomer* Zvonko Ninkov smatra da je građansko novinarstvo donelo daleko veću mogućnost interakcije između aktera – onih o kojima se piše, onih koji pišu i onih koji čitaju, pa uzvratno pišu – nego klasično novinarstvo. „Za razliku od klasičnog novinarstva, gde se štampanjem završavao posao, tekst na internetu tek po objavljivanju počinje da živi. Čitaoci ostavljaju svoje mišljenje o njemu, dopunjuju ga novim stavovima, obogaćuju novim informacijama“, kaže Ninkov (intervju sa Zvonkom Ninkovim obavljen je isključivo za potrebe ovog teksta, prim. aut.).

Goran Janićević, TV novinar u *Produkcijskoj grupi Mreža*, smatra da je građansko novinarstvo pozitivna društvena pojava. „Do pre nekoliko godina svet vesti i informacija počeo je da liči na jednu diktaturu velikih koji mogu da prave vesti, emituju ih putem satelita ili interneta. Građansko novinarstvo stvara pluralizam mišljenja, jer osim velikih, i mali mogu da prave vesti i učestvuju u kreiranju javnog mnjenja. Meni lično smeta situacija u Srbiji gde se gotovo svi

mediji uhvate neke teme ili društvenog problema i onda se danima to rastavlja na proste činioce. Nedostaje obične ljudske priče i glas običnih ljudi. U medijima se prevelika pažnja daje političarima, estradnim zvezdama i stručnjacima iz raznih oblasti, tako da je građansko novinarstvo prilika da neko ko nema pristup medijima ili dobru PR službu, iskaže svoje mišljenje“, kaže Janićević (intervju sa Goranom Janićevićem obavljen je isključivo za potrebe ovog teksta, prim. aut).

Ipak, oba sagovornika se slažu da treba da postoji jasna razlika između profesionalnog i građanskog novinarstva i da građansko ipak, neće smeniti profesionalno novinarstvo.

Globalna kompjuterska mreža i svi njeni servisi omogućavaju ljudima, koji žive na različitim krajevima sveta i pripadaju najrazličitijim kulturama, da komuniciraju u realnom vremenu. Građanima celog sveta, pa i Srbije, omogućena je velika količina slobode i šansa da i sami pišu o onome što im se dešava, ili da izlažu sopstvena mišljenja o aktuelnim događajima, da o njima svedoče kroz svoje tekstove, video snimke ili fotografije koje plasiraju na internetu. Mnogi veliki ili mainstream mediji prepoznali su prednosti participacije građana u svojim onlajn izdanjima i poboljšali način svog izveštavanja, dajući upravo građanima priliku da sami postanu izvori novih informacija. To se vidi u velikoj rasprostranjenosti odeljaka za komentare, forume, blogove na velikom broju internet portala, ali i po sve masovnijoj pojavi specijalizovanih veb sajtova čiji informativni, zabavni, pa i edukativni sadržaj kreiraju upravo građani.

Veb sajtovi ili onlajn mediji koje uređuju, stvaraju i oblikuju „obični“ građani nisu mogli da se zamisle pre samo pola veka, kada je internet bio u povoju (osim u studijama velikih mislilaca i vizionara, poput Mekluana ili Negropon-ta). Danas, u eri visokih tehnologija i savršenih tehnoloških uređaja, zahvaljujući demokratiji i slobodi govora i mišljenja koje razvija internet, stanovnici celog sveta mogu da budu novinari: da prikupljaju, analiziraju, selektuju i plasiraju informacije u vezi sa događajima, pojavama, ličnostima, najrazličitijim temama i fenomenima i da na taj način učestvuju u izveštavanju o sebi kao publici, što se često gubi iz vida kada je u pitanju profesionalno novinarstvo, okrenuto ka plasmanu tiraža, gledanosti televizije ili slušanosti radio-stanice ili uopšte komercijalnom efektu i zaradi putem medija.

I pored svih prednosti koje građansko novinarstvo sa sobom nosi, treba biti pažljiv i insistirati na razlici između ovog i profesionalnog novinarstva. Bez obzira na to kakav je položaj današnjih medija, kome su oni okrenuti, u čijem interesu rade i na koji način izveštavaju, građansko novinarstvo ne bi smelo

da se podvodi pod profesionalno, da ga prevazilazi ili potiskuje. Profesionalni novinari su najpre školovani za taj posao (ili bi bar trebalo da budu), rukovode se određenim etičkim normama i profesionalnim standardima, bilo da rade u elektronskim medijima – radiju ili televiziji, ili u onlajn medijima. Novinari danas možda ne izveštavaju samo o onome što je u interesu publike, zbog sve veće učestalosti da tržište, a ne publika, diktira i teme i sagovornike i prikrivenu pristrasnost. Međutim, ako izuzmemo ovo, novinari profesionalci pitaju u ime javnosti, otkrivaju teme i informacije od interesa za publiku, i upravo za one građane kojima se obraćaju. Zbog toga građani mogu samo da pomognu novinarima da bolje i svrsishodnije rade svoj posao, da bi na kraju, u dvosmernom toku komunikacije, proizveli pravi efekat. Građansko novinarstvo je, i pored brojnih nedoumica, kontroverzi i nerazjašnjenosti, vrlo konkretan vid razvoja savremenog društva u kojem je informacija moć, samo je pitanje načina na koji se ta moć rasprostire, a ne u čijim je rukama – bilo da ih poseduju novinari ili građani, informacije se u obliku vesti, komentara, blogova, emailova, newsletters ili foruma na internetu šire nezaustavljivom brzinom i rasvetljuju sve pojave društva u kojem živimo.

Literatura

- Anderson, D. i Itjul, B. (2004). *Pisanje vesti i izveštavanje za današnje medije*. Beograd: Medija centar.
- Bojd, E. (2002). *Novinarstvo u elektronskim medijima*. Beograd: Clio.
- Dej, L. A. (2004). *Etika u medijima – primeri i kontraverze*. Beograd: Medija centar.
- Gocini, Đ. (2001). *Istorija novinarstva*. Beograd: Clio.
- Jakubowicz, K. (2009). *A New Notion of Media*, Media and Information Society Division, Directorate General of Human Rights and Legal Affairs, Council of Europe
- Lorimer, R. (1998). *Masovne komunikacije*. Beograd: Clio.
- Mek Kvin, D. (2000). *Televizija*. Beograd: Clio.
- Bentley, C., Littau, J. i Thorson, E. (2007). *Citizen Journalism and Community Building: Predictive Measures for Social Capital Generation*. Association for Education in Journalism and Mass Communication, The Renaissance, Washington, DC. Posećeno 10. 5. 2009. URL: http://www.allacademic.com/meta/p203887_index.html i <http://mymissourian.com>.
- Bowman, S. i Willis, C. (2003). *We the media: How Audiences are Shaping the Future of News and Information*. The Media Center at the American Press Institute. Posećeno 10. 4. 2011. URL: www.hypergene.net/wemedia/download/we_media.pdf.
- Collins, K. (2008). *Critique of editorial content: ALHURRA TV FOCUS GROUP RESEARCH PROJECT in order to Enhance News Judgment And Build Journalistic Excellence*. Missouri School of Journalism. Posećeno 10. 4. 2011. URL: <http://www.bbg.gov/reports/others/missourireport.pdf>.
- Fouhy, E. (1996). *Civic journalism: Rebuilding the Foundations of Democracy*. Civic Partners, Pew Partnership for Civic Change. Posećeno 15. 5. 2011. URL: <http://www.cpn.org/topics/communication/civicjourn.html>.
- Gilmer, D. (2004). *We the Media - Grassroots Journalism by the People, for the People*. Posećeno 15. 5. 2011. URL: www.authorama.com/we-the-media-1.html.
- Grbeša, M. (2005). Kriza javnog komuniciranja i ideja građanskog novinarstva. *Političko obrazovanje*, Vol 1. Posećeno 13. 4. 2009. URL: www.politologija.hr/cms_upload/upload/file/Grbe_a_za_.pdf.

- Grubisich, T. (2006). blog „*Potemkin Village Redux*”, *Online Journalism Review*. Posećeno 17. 5. 2011. URL: www.ojr.org/ojr/stories/grubisich061911.
- Hiebert, E. i Gibbons, S. (2000). *Exploring Mass Media for Changing World*. Mahwah and London: Lawrence Erlbaum Associates Publishers. Posećeno 13. 4. 2011. URL: <http://books.google.com/books?id=ggnavb7-cj4C&dq>.
- Huesca, R. (1994). Theory and Practice in Latin American Alternative Communication Research. *Journal of Communication*. Posećeno 25. 10. 2010. URL: <http://www.questia.com/googleScholar.qst>.
- Kallehof, M. (2006). blog „*Missing the point*”. Posećeno 10. 5. 2011. URL: www.buzzmachine.com.
- Lasica, J. D. (2003). What is Participatory Journalism?. *Online Journalism Review*. Posećeno 11. 5. 2011. URL: www.ojr.org/ojr/workplace/1060217106.php.
- Maher, V. (2007). *Citizen Journalism of the UK floods? Really*. Rhodes: New Media Lab, Rhodes University. Posećeno 17. 3. 2011. URL: <http://www.vincentmaher.com/?p=26>.
- McGill, D. (2007). *The LARGEMOUTH – Citizen Journalism Manual*. Posećeno 10. 4. 2011. URL: www.mcgillreport.org/largemouth.htm.
- Negroponte, N. (1996) *Being digital*, Vintage, 1 edition, (on-line verzija knjige). Posećeno 15.4.2009. URL: <http://archives.obs-us.com/obs/english/books/nn/bdcont.htm>.
- Rosen, J. (2006). *The People Formerly Known as the Audience*. PressThink. Posećeno 12. 3. 2011. URL: http://journalism.nyu.edu/pubzone/weblogs/pressthink/2006/06/27/ppl_frmr.html.
- Wacker, W. (2004). *We the Media – Grassroots Journalism by the People, for the People*. Posećeno 10. 3. 2011. URL: www.authorama.com.

Citizens journalism – chances and challenges for professional journalism

Summary: *This paper aims to present the advantages and disadvantages of citizen journalism through historical evolution of this phenomenon in Serbia and throughout the world, as well as to present the challenges faced by professional journalists and to open up a space for wider public to debate about the chances and challenges brought by citizen journalism to democratic societies based on the freedom of speech. The questions about regulation, editorial responsibility and transparency of citizen journalism have been debated by many media experts who have been trying to resolve the citizens' participation in a public profession such as journalism. Chat services, forums, blogs, newsletters, emails, video by mobile phones, social networks and citizen journalism on the internet represent a real technological and human revolution of a modern age. According to relevant literature on online content selection and interviews with professional and citizen journalists, it can be concluded that participative journalism cannot jeopardize professional journalism as long as it is treated as citizens' participation in information gathering, exchange and distribution that is relevant to wider public.*

Key words: *citizen journalism, participative journalism, online media, professional journalists, editorial responsibility, the right to access information*